

1821-2021

ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΦΛΕΣΑ Ή ΠΑΠΑΦΛΕΣΑ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ ΤΟΥ 1821

- Ιστορικές επιστολές της προεπαναστατικής περιόδου οι οποίες διασώζονται στα υπό του ιδρυτικού μέλους της Φιλικής Εταιρείας Εμμανουήλ Ξάνθου δημοσιευθέντα εν έτει 1845 «Απομνημονεύματα Περί της Φιλικής Εταιρείας».

Όταν ο Νεοέλληνας ακούει το όνομα *Εμμανουήλ Ξάνθος* (Πάτμος, 1772-Αθήνα, 28 Νοεμβρίου 1852), η μνήμη του σχεδόν νομοτελειακά και αναπόφευκτα ανάγεται στην μυστική «*Φιλική Εταιρεία*» της οποίας κομβικής σημασίας ιδρυτικό μέλος υπήρξε κατά την προεπαναστατική περίοδο και συνέβαλε τα μέγιστα στην οργανωτική προετοιμασία της Εθνικής Παλιγγενεσίας καθώς και στην επιτυχή έκβαση αυτής κατά τα πρώτα βήματα αυτής, όταν και η σκέψη ακόμη για την επανάσταση των υπόδουλων ραγιαδών Ρωμιών εφάνταζε σχεδόν για όλους ως μία ανείπωτη τρέλα, αλλά πάντοτε και παντού οι κατά κόσμον σαλοί ενίκησαν και νικούν τον παράφρονα τούτο κόσμο και ένας εξ αυτών ήταν και ο φιλόπατρις και φιλογενής Εμμανουήλ Ξάνθος.

Ολίγα έτη μετά την απελευθέρωση του υπόδουλου Γένους και της ίδρυση του πρώτου ανεξάρτητου και ελευθέρου ελληνικού κράτους ο Εμμανουήλ Ξάνθος δημοσίευσε εν έτει 1845 τα «*Απομνημονεύματα Περί της Φιλικής Εταιρείας*» στα οποία είναι αποθησαυρισμένες πλείστες όσες επιστολές, αναφορές, εκθέσεις και λοιπά ιστορικά έγγραφα από την αλληλογραφία των μεγάλων πρωταγωνιστών κατά την περίοδο της προεπαναστατικής περιόδου της Εθνικής Παλιγγενεσίας που αποτελούν διαχρονικώς ανεκτίμητης ιστορικής αξίας γραπτές μαρτυρίες για τον τιτάνιο αγώνα της όλης προετοιμασίας της Εθνικής Επανάστασεως των Ελλήνων εναντίον του Οθωμανού τυράννου δυνάστου.

Στα προλεγόμενα του πολυτίμου και βαρυτίμου αυτού ιστορικού πονήματος ο Εμμανουήλ Ξάνθος επισημαίνει ιδιαιτέρως προς την «*Νεολαίαν της Ελλάδος*» τα κάτωθι λίαν επίκαιρα μέχρι και σήμερα, αλλά δυστυχώς και τραγικώς όχι πάντοτε αυτονόητα για τους Νεοέλληνες: «*Η Ελλάς Ελευθερωθείσα μετά πολυετείς αγώνας, βασιλεύεται ήδη. Η Ελλάς προαχθείσα τη θεία βοήθεια εις την τάξιν των ανεξαρτήτων επικρατειών, έλαβεν ήδη τον οικείον τόπον μεταξύ της μεγάλης Ευρωπαϊκής Οικογενείας. Το Ελληνικόν έθνος δεν είναι πλέον δούλον, αλλά συντρίψαν τον ζυγόν των πολλών αιώνων αιχμαλωσίας, ανέκτησε την αυτονομίαν του. Οι Πατέρες σας προ ενός αιώνος εργαζόμενοι διά την Ελευθερίαν εξεπλήρωσαν το προς την πατρίδα χρέος των. Από το 1829: ο υλικός αγών απεπερατώθη και νέον στάδιον δόξης ηνοιχθη διά την επερχομένην γενεάν.*

Εν τω μέσω κινδύνων, εν τω μέσω τυραννίας, εν τω μέσω των δυστυχημάτων και των ταλαιπωριών, άνδρες ομογενείς περί πολλού την ελευθερίαν της πατρίδος ποιούμενοι, επεχείρησαν, προ ενός τετάρτου αιώνος, έργον γιγαντιαίον, έργον, το οποίον ολόκληρον

τον κόσμον εξέπληξεν, και το έργον τούτο διά της θείας αντιλήψεως, διά τη επιμόνου του έθνους καρτηρίας, διά της βοηθείας των πολιτισμένων εθνών, εις πέρας έφερον, και επανήγαγον την ελευθερίαν εις τους κόλπους της αρχαίας πατρίδος της.

Η Ελλάς πολυειδώς περιορισθείσα δεν έφθασεν εις τον προορισμόν της. Ό,τι οι πατέρες σας ήρχισαν διά του πολέμου, υμείς πρέπει να διά των φώτων να αποπερατώσητε. Δι' αυτών και μόνων η Ελλάς δύναται να ενώση και πάλιν την οποίαν η τύχη διήρσεσε μεγάλην Ελληνικήν φυλήν.

Δημοσιεύων σήμεραν τα όσα εδυνήθην να διασώσω έγγραφα των πρώτων εργασιών της Φιλικής Εταιρίας, σκοπόν άλλον δεν προτίθεται, ει μη να αποδείξω εις την νεολαίαν τους κόπους και τους αγώνας τους οποίους οι πατέρες των υπέφερον διά να θέσωσι τον πρώτον λίθον της εθνικής ανεξαρτησίας. Αυτούς ας μιμηθώσιν, αυτών τα παραδείγματα ας παρακολουθήσωσιν. Ο προς την παιδείαν ζήλος των Ελλήνων είναι πασίγνωστος και τα υπέρ της Ελευθερίας αισθήματα των ακαταμάχητα. Αλλ' η εξακρίβωσις του παρελθόντος, η αληθής γνώσις των αιτιών και των αποτελεσμάτων των μεγάλων έργων, παρέχουσι μαθήματα πείρας, μαθήματα επωφελέστατα εις τους νέους, εις τους τα πρώτα βήματα του πολιτικού βίου προβαίνοντας.

.....ζώντες εις τον αιώνα των φώτων και του πολιτισμού, δεν δυνάμεθα να απαντήσωμεν καμμίαν δυσκολίαν εις την ανάπτυξιν της εθνικής μας ευημερίας. Το καλόν και κακόν θέλουν είσθαι επίσης των χειρών μας. Ας σπεύσωμεν διά των φώτων να αποκαταστήσωμεν το Ελληνικόν όνομα αγαπητόν, ας ανταποδώσωμεν εις τους ομογενείς μας των μη ελευθέρων επαρχιών, τα όσα ευεργετήματα μας εχορήγησαν διά της προς την παιδείαν προστασίας, την οποίαν με κίνδυνον της ζωής των πολλάκις έσωσαν και υπεστήριζαν. Οι πατέρες των συνέδραμον εις την ελευθερίαν της πατρίδας μας, ας τους συνδράμωμεν και ημείς διά των φώτων, προς ανάκτησιν της ηθικής των ελευθερίας».

Ο Εμμανουήλ Ξάνθος μεταξύ των μεγάλης ιστορικής αξίας εγγράφων τα οποία έχει διασώσει και αποθησαυρίσει στα «**Απομνημονεύματα Περί της Φιλικής Εταιρίας**» είναι και η επιστολή του Αλεξάνδρου Υψηλάντη, υπό ημερομηνία 8 Οκτωβρίου 1820, με την οποία μόλις πέντε μήνες πριν από την έναρξη της Εθνικής Επανάστασεως για την απελευθέρωση των υποδούλων ραγιαδών Ρωμιών, απευθύνεται με λόγο εθνεγερτήριο και πατριωτικό προς άπαντες του Αρχιερείς, Άρχοντες, Προεστώτες και Προύχοντες του Γένους της Ηπειρωτικής και Νησιωτικής Ελλάδος, τους οποίους αποκαλεί ως «**ΑΝΔΡΕΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΕΣ**», προκειμένου αφού οι ίδιοι υπερβούν τους όποιους δισταγμούς, ενδοιασμούς και φόβους για το όλο όντως δυσχερές εγχείρημα και αφού αφυπνισθούν και πιστεύσουν στην ιδέα της Ελευθερίας και της ενόπλου Εθνικής Επανάστασεως για την ανάσταση και αποκατάσταση του επί αιώνες δούλου Γένους, να εμπνεύσουν συνακόλουθα και τον φιλόπατρι λαό γενόμενοι μπροστάρηδες αυτής της όντως εθνικής ιδέας για την σωτηρία της Πατρίδος και των Ελλήνων.

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης σε εκείνη την πολυσήμαντη εθνεγερτήρια επιστολή του έγγραφε και διεκήρυττε μεταξύ άλλων και τα κάτωθι:

«Πανιερώτατοι και Σεβασμιώτατοι Αρχιερείς, Ευγενέστατοι Άρχοντες και Προεστώτες, και πάντες οι Προύχοντες του Γένους, οι απανταχού εις την Στερεάν της Ελλάδος και εις τας Νήσους του Αρχιπελάγους διατρίβοντες.

ΑΝΔΡΕΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΕΣ

Εἰς τὰς παρούσας κρίσιμους περιστάσεις, ὅτε τὰ ἔθνη τῆς Ἑυρώπης ἅπαντα ἀγωνίζονται νὰ ἀποκτήσωσι τὰ ἐθνικά αὐτῶν δικαιώματα, καὶ νὰ περιορίσωσι τὴν δύναμιν τῶν τυράννων, ἤρχισε νὰ ἀνατέλῃ καὶ τὸ λαμπρότερον ἄστρον τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ταχεῖα καὶ εὐτυχὴς διάδοσις τῶν φῶτων εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ Γένους μας, διέλυσε τὸ σκοτεινὸν νέφος, τὸ ὁποῖον μέχρι τούδε κατεσκότιζε τὰ πνεύματα τῶν ὁμογενῶν μας. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἠνεώχθησαν, καὶ τώρα πλέον παρασταίνεται ἐμπροσθεν αὐτῶν ἡ δουλεία με τὰ μισαρῶτα καὶ αἰσχίστα χρώματα. Τώρα ὅλοι κοινῶς μικροὶ τε καὶ μεγάλοι συναισθάνονται τὴν βαρεῖαν ατιμίαν τοῦ νὰ υποφέρωσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὸν καταδυναστεύοντα ζυγὸν τῆς τυραννίας. Τα ὑψηλά ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα πάλαι ποτὲ ἀνύψωναν τοὺς προπάτοράς μας ὑπὲρ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τοὺς ἀπεκατέστησαν ἥρωας, ἐμφολεύουσι σήμερον καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμογενῶν μας. Ὅλων αἱ καρδίαι καταφλέγονται ἀπὸ τὸν πρὸς τὴν Πατρίδα ἱερὸν ἔρωτα. Αὐτὴν τὴν ἱερὰν Πατρίδα ἔχουσι κέντρον τῶν πράξεών των. Αὐτὴν ὀδηγὸν εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς ἀπαρνοῦνται πάσαν μερικὴν εὐτυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν, καταφρονοῦσι τοὺς μεγαλοτάτους κινδύνους, καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ θυσιασθῶσι.

Τὸν μέγαν τούτον καὶ εὐγενὴ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος, βλέποντες ἄνδρες φιλοπάτριδες, ὡς καλοὶ προνοηταὶ τῆς εὐδαιμονίας μας, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν διευθύνωσιν εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον, καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῶσιν ὡς ὄργανον τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν καὶ κοινῆς εὐδαιμονίας, καὶ πρὸς τούτο τὸ τέλος ἔδοσαν παντοῦ τὰς ἀναγκαίας καὶ προσηκούσας διαταγὰς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἡ ἄθηκτος ὀρμὴ, ὅταν δὲν ὀδηγῆται ἀπὸ τὴν φρόνησιν, ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ μᾶλλον βλάβην παρά ὠφέλειαν. Διὰ τούτο ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ, ὡς πληρεξούσιος ὅλων τούτων τῶν ἐπιχειρημάτων, νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας τοὺς οἰάκας τῶν κινήματων αὐτοῦ, εὐέλπις ὢν, ὅτι καθὼς μέχρι τούδε, διὰ τῆς φιλογενείας σας καὶ τῆς πατρικῆς στοργῆς καὶ κηδεμονίας ἐδυνύθητε νὰ ἀποκτήσετε ἀγάπην καὶ κοινὴν ὑπόληψιν, θέλετε καὶ τώρα μεταχειρισθῆ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους, διὰ νὰ ὀδηγήσετε φρονίμως τὸν διακαὴ ζήλον τοῦ ποιμνίου σας, καὶ νὰ διοικήσετε καλῶς τὰ κινήματά των.

Στέλλω δε πρὸς ὑμᾶς τὸν κύριον Δημήτριον Θέμελιν ἄνδρα φιλογενέστατον ἐνάρετον, καὶ διὰ τὸν μέγαν τοῦ πατριωτισμόν, γνωστὸν καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἀνωτέρους ἄλλους, ὅστις εἶναι προσταγμένος νὰ σας εἰπῆ τοὺς σκοποὺς μου, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ ἕκαστον εἰς ὅσα παρ' αὐτοῦ ζητεῖ σήμερον ἡ Πατρίς. Ἐχετε λοιπὸν, φίλοι ὁμογενεῖς, εἰς αὐτὸν πεποιθήσιν. Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ καὶ βάλετε τὰς ὀδηγίας τοῦ εἰς πράξιν, διότι ἐξ αὐτῶν κρέματα καὶ ἡ κοινὴ τοῦ γένους εὐδαιμονία, καὶ ἐνός ἐκάστου ἡ μερικὴ εὐτυχία. Ἄς μὴ δειλιάσῃ τις ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ.

Ἡξεύρω, ὅτι εἰς ὅλων τὰς καρδίας εἶναι ριζωμένη ἡ μετρία ἐκεῖνη πρόληψις, ὅτι ποτὲ μόνοι μας δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσμένωμεν ἀπὸ ξένους τὴν σωτηρίαν μας. Ἐκαστος νουνεχὴς ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ πόσον ψευδὴς εἶναι ἡ πρόληψις αὕτη, ἀρκεῖ μόνον νὰ βαθύνη εἰς τὰ πράγματα τῆς πατρίδας μας. Ρίψατε τὰ βλέμματά σας εἰς τὰς θαλάσσας, καὶ θέλετε τὰς ἰδεῖ κατασκευασμένας ἀπὸ θαλασσοπόρους ὁμογενεῖς, ετοιμοὺς νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῆς Σαλαμίνας. Κιτάξτε εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀπανταχοῦ βλέπετε Λεωνίδα, ὀδηγούντα φιλοπάτριδας Σπαρτιάτας. Κιτάξτε τὴν ὁμόνοιαν, ἣτις συνδέει τῶν Ἡρώων τούτων τὰς ψυχὰς. Κιτάξτε τὴν προθυμίαν καὶ ζήλον αὐτῶν!

Παραβάλετε τας εξαισίους ταύτας και μεγάλας αρετάς με την χαυνότητα, αδυναμίαν και εσωτερικήν ταραχήν του εχθρού μας και τότε αν μπορείτε, είπατε, ότι από άλλους πρέπει να προσμένωμεν την σωτηρίαν μας. Ναι αδελφοί ομογενείς! Έχετε πάντοτε προ οφθαλμών, ότι ποτέ ξένος δεν βοηθεί ξένον, χωρίς μεγαλώτατα κέρδη. Το αίμα, το οποίον θέλουν χύσει οι ξένοι δι' ημάς, θέλομεν το πληρώνει ακριβώτατα και ουαί εις την Ελλάδα! όταν συστηματική δεσποτεία ενθρονισθή εις τα σπλάχνα της. Όταν όμως μόνοι μας αποσειώμεν τον ζυγόν της τυραννίας, τότε της Ευρώπης η πολιτική θέλει βιάσει όλας τας ισχυράς Δυνάμεις να κλείσωσι με ημάς συμμαχίας και επιμαχίας αδιαλύτους. Χαίρετε !

Αλέξανδρος Υψηλάντης

Το παρόν μου εσφραγίσθη και εδόθη.

Εν Ισμαήλ τη 8 Οκτωβρίου 1820».

Στην παρακάτω επιστολή του Αρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου Φλέσα, γνωστού τοις πάσι ως Παπαφλέσσα, υπό ημερομηνία 22 Φεβρουαρίου 1821, η οποία διασώζεται στα ιστορικά «*Απομνημονεύματα*» του Εμμανουήλ Ξάνθου προς τον οποίο και απευθύνεται, διότι όπως φαίνεται ο εξωστρεφής, ιδιαίτερος εκδηλωτικός και αυθόρμητος Παπαφλέσσας είχε ενοχληθεί από τις προς αυτόν συμβουλές του Εμμανουήλ Ξάνθου να μην ενεργεί με παρορμητικό τρόπο κατά τις παραμονές της Εθνικής Επανάστασεως, εκφράζεται η δυσφορία του όντως γενναιόφρονος και παρορμητικού Αρχιμανδρίτου διότι μέχρι τότε δεν είχε καταφθάσει στην Ελλάδα ο Αλέξανδρος Υψηλάντης για να τεθεί επικεφαλής της Εθνικής Επανάστασεως, όπως διακαώς τον ανέμεναν οι υπόδουλοι Έλληνες, καθώς και για την αργοπορία του όλου εγχειρήματος, που, όπως ο ίδιος θεωρούσε, θα έπρεπε ήδη να είχε τεθεί σε εφαρμογή προκειμένου να στεφθεί με επιτυχία, αφού πάσα καθυστέρηση αποδυνάμωνε την αίσια έκβασή της Ελληνικής Εθνεγερσίας κατά των Οθωμανών τυράννων.

Ο Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος έγραφε τότε με το γνώριμο ύφος του, τα κάτωθι:

«Αδελφέ Ξάνθε,

Δεν ηξεύρω διά τι περιωρίσθης εις τα αυτόθι, και άλλο δεν ηξεύρεις πλέον παρά να συμβουλευής τον Δικαίον να μην ορμά κατά την συνήθειάν του και άλλα κουραφέξαλα. Ο Δικαίος, φίλε, έκαμεν ως επροστάχθη. Τα γράμματα έγιναν προς τα μέλη της Εταιρίας από μέρος της Αρχής. Αυτά ετοιμαζόμενα επολλαπλασιάσθησαν. Τί θέλεις η ευγένειά σου, να μην ακουσθή μικρά καν κινήσεις; οι φρόνιμοι πρότερον σκέπτονται ταύτα, και ύστερον αποφασίζουν, και εις τας αποφάσεις μένουں σταθεροί. Θαυμάζω πόθεν προέρχεται η βραδύτης του Πρίγκιπος Αλ. Υψηλάντου και δεν εφάνη άχρι τούδε εις την Πελοπόννησον, περιμενόμενος περί πολλού, καθώς υπεσχέθη και διέταξεν εις το Ισμαήλ. Εγώ εξετέλεσα τας διαταγάς αυτού, και τα πρακτικά μου οπωσούν και προ ολίγων ημερών και τώρα εφανέρωσα εν εκτάσει γενικώς προς τους Αρχηγούς της Εταιρίας. Το παν των εργασιών μας επληρώθη. Οι Έλληνες εδώ και εις Ρούμελην ίστανται κεχηνότες, ως και οι Αρχιερείς και οι Προεστοί μας διέταξαν στρατηγούς. Εφρόντισαν και ικανά χρήματα, έγραψαν και προς ους έδει, ως προέγραψα, στείλαντες αποστόλους εις ευταξίαν των πραγμάτων, και συντόμως ειπείν έχουν τα ώτα αναπεπταμένα εις την φωνήν του. Αλλά τι δυστυχία εις τους αθλίους Έλληνας! Εν ω ελπίζαμεν να ίδωμεν εδώ τον Υψηλάντην όσον τάχιστα και ετοιμαζόμεθα, μανθάνομεν, ότι έτι χρονοτριβεί εις τα αυτόθι.

Φίλε, ο καιρός παρέρχεται και δεν προσμένει την εδικήν μου και εδικήν σου αργοπορίαν, η υπόθεσις αύτη, καθώς ηξεύρεις χρειάζεται τάχος, ότι επιφέρει ζημίαν εις την υπόθεσιν η βραδύτης και αμέλειά του. Εδώ είναι μέγας βρασμός, καθώς ίσως και άλλοθι διά τον πολλαπλασιασμόν των μελών της Εταιρίας, τα οποία συνενούμενα και συνδιαλεγόμενα αδύνατον να, μη δώσουν υπόνοιαν μικράν ή μεγάλην εις τους Τούρκους, και να φέρη υποψίαν διά προδοσιών, ως επέφερε και θεραπεύεται διά της φρονήσεως, και αν τις ασυμφωνία τα διαιρέση μικρόν τι, άφευκτα προσμένομεν μεγάλους κινδύνους. Λοιπόν, Φίλε, διά τους οικτιρμού του Θεού, επιταχύνετε να έλθη ο σεβαστός Πρίγκιψ, διότι αν παρέλθη εις μην και δεν φανή, οι εχθροί ως υποπτεύοντες δύνανται να βλάψουν τους Έλληνας ανεπαισθήτως, και τότε η αμαρτία, ας ήναι εις τον λαιμόν σας. Επειδή άνευ Υψηλού ονόματος δεν ηξεύρω, αν κατορθώσωμεν βιασμένοι, όσον πρέπει. Δεν εκτείνομαι, τα πάντα καλά, φοβούμεθα μόνον μήπως βραδύνει, και φοβούμεθα μεγάλως. Επειδή οι εδώ εχθροί δεν είναι, ως άλλων μερών, αλλ' είναι πλέον έξυπνοι. Ο κομιστής Πατρίκιος, τον οποίον συνιστώ εις την φιλίαν σας, Ιθάκιος, θέλει σας ειπεί διά ζώσης φωνής. Λοιπόν ενεργήσατε τα υποσχεθέντα και σεις, επειδή η μεν ωφέλεια και το κέρδος εστί κοινόν, η δε ζημία και κατάκρισις εις βάρος σας.

Ο ηγεμών της Μάνης μ' έγγραψε ζητών βοήθειαν, επειδή ο Περραιβός μόνον δύο χιλιάδας γρόσια τω έδωσε, διό και εσυγχίσθησαν, πλην είμαι αναγκασμένος να εμπλαστρώσω και αυτό το πάθος, όσον δύναμαι. Έρρωσο.

Περικλείω εις το προς τους κυρίους εν γράμμα, όπου θέλετε ιδεί προδοσίαν φανερωτάτην, το οποίον σήμερα μοι εδόθη. Διό η ταχύτης είναι αναγκαιοτάτη, και φροντίσατε, ότι εκορυφώθη πλέον. Εάν δε από περιστάσεις εμποδίσθη ο Υψηλάντης, τέλος πάντων, ας σταλή άλλος τις όμοιός του.

Ο σος

Γρηγόριος Δικαίος

Τη 22 Φεβρουαρίου, 1821. Εκ Πελοποννήσου».

Και ούτω εγένετο Ελλάς